

کاهش اثرات تغییر اقلیم بر جوامع روستایی با تغییر رویکرد کشاورزی به کاشت و توسعه

گیاهان بومی و مقاوم به خشک‌سالی: مطالعه موردی درختچه استبرق (*Calotropis procera*)

علی سالارپوری^{1*}؛ رفیع الله حاجب²

¹ پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و

ترویج کشاورزی، بندرعباس

² شرکت آبدیز سبز

*مسئول مکاتبات: salarpouri@pgoseri.ac.ir

چکیده: امروزه موضوع خشک‌سالی و بحران آب در خاورمیانه و به‌ویژه در ایران، موجبات نگرانی‌های جدی را در جامعه به وجود آورده است. تغییر اقلیم، مدیریت نادرست منابع آبی، الگوی نامناسب کشاورزی، توسعه بی‌رویه شهرسازی و کاهش پوشش گیاهی از دلایل بروز خشک‌سالی ذکر شده‌اند. خشک‌سالی یک پدیده بوم‌شناختی، زراعی و اجتماعی است که خسارت‌های زیادی به زندگی انسان و اکوسیستم‌های طبیعی وارد می‌آورد. مدل‌های پیش‌بینی نشان می‌دهند، جهان طی ۳۰ سال آینده دچار یک خشک‌سالی بحرانی خواهد شد. ایران به‌واسطه قرار گرفتن در منطقه خشک در زمره مناطق تأثیرپذیر جدی است. بنا بر گزارش موسسه منابع جهانی (WRI) ایران در رتبه ۱۳ کشورهایی است که تا سال ۲۰۴۰ تحت تنش آبی قرار خواهد داشت. امروزه پدیده خشک‌سالی مهم‌ترین تهدید برای ادامه حیات و معیشت جوامع روستایی مناطق جنوبی ایران است. یکی از راه‌های مقابله با تهدید خشک‌سالی تغییر الگوی کشاورزی به گیاهان با نیاز آبی اندک و یا بدون نیاز به آبیاری است. توسعه کاشت گیاهان دارویی با نیاز آبی اندک می‌تواند تهدید کم‌آبی را به فرصت تبدیل کند و باعث شکوفایی اقتصاد جوامع روستایی در معرض تنش کم آبی گردد. از این بین درختچه استبرق (*Calotropis procera*) به دلیل ویژگی‌های خاص می‌تواند گزینه مناسبی باشد. این درختچه دارای پتانسیل‌های شناخته شده در کاربردهای دارویی، آفت‌کشی، سوخت زیستی، صنعت و محیط‌زیست است. استبرق همچنین دارای پتانسیل‌های دارویی، فیتوشیمیایی، اقتصادی و بوم‌شناختی است. با توجه به اهمیت این گیاه در احیاء مناطق خشک و بیابانی و تبدیل آن‌ها به مناطق اقتصادی، بررسی چگونگی حفظ و احیاء پوشش گیاهی در منابع طبیعی از اهمیت خاصی برخوردار است و لازم است که مورد توجه خاص قرار گیرد. جهت رسیدن به این هدف، باید ویژگی‌های اکولوژیک گونه‌های مهمی را که تشکیل‌دهنده پوشش گیاهی در عرصه منابع طبیعی می‌باشند، مورد شناسایی قرارداد و سپس جهت اصلاح و احیاء رویشگاه‌های آن اقدام نمود. استبرق با توجه به سازگاری بسیار به شرایط کم آبی محیط و کاربردهای دارویی و صنعتی می‌تواند جایگزین اقتصادی بسیار مناسبی برای کشت جایگزین محصولات کم بازده و پرمصرف آبی باشد. از طرفی این گیاه در زمین‌ها و نیز آب‌های نامناسب برای کشاورزی می‌تواند به‌خوبی کشت و توسعه یابد. برنامه‌ریزی اصولی جهت توسعه کاشت، احیاء، بهره‌برداری و حفاظت از این گیاه در عرصه‌های طبیعی و کشاورزی می‌تواند کمک مؤثری در اشتغال‌زایی و تداوم اقتصاد جامعه روستایی در معرض تنش آبی در جنوب کشور باشد.

کلیدواژه‌ها: خشک‌سالی، استبرق، گرمسیری، اکوسیستم